

Nro. 19.

A' FELS. R. CSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

*Költ Bétsben, Pénteken Septembernek 3° ik napján
1802-ik esztendőben.*

Frantzia Respublika.

*Párisból Augulus 19° dikén. A' ma ki jött
Moniteurben ezek olválnak a' Genuai izikkely
a. att: —*

*„Azok a' ragadozások, a' mellyeket az Al-
gieri Fejedelem, 6 hónapok alatt az Europaiak
ellen el követett, már laistromba vétettek. He-
lő ezt a' közönség' szemei eleibe terjeszteni. A'
ki ezt olvassa, nem tudja, hogy ezen Barbarus-
nak ragadozásra való hajlandóságát tsudálja = e'
inkább, vagy az ő vakmerő bátorságát, a' melly
szerént magát talám éppen az egész világ urának
lenni lépszelvén, minden más uralkodókkal, mint
adófizetőivel a' szerént bánik. Az Afrikai, és*

vélle azon egy Muhamed vallásán lévő Státusok között is néhányra adót vetett. Az ő szemei előtt semmi szent nintsen. Itt következik az ő 6 hónapok alatt való ragadozásainak laistroma: —

„*Hollándia, Swétzia, és Dánia*, le fizették néki a' két elzendei hátra lévő ajándékokat, a' mellyek az ő Kötésse ereje szerént mind egygyütt 75 ezer kemény tallérokból állottak. — Spanyol ország 5 hadi hajót küldött vólt el Algier ellen, hogy 3 kereskedő hajóit, mellyek ott fogva vóltak, vissza kéresse. Ez nem tettvén a' Fejedelemlenek: néki 60 ezer, két első Ministerinek 20 ezer, az Udvari 'Sidónak 5 ezer, a' 3 kereskedő hajókért 20 ezer, és külömbkülömb ajándékokban 40 ezer Piaftereket fizetett Spanyol ország, tsak hogy a' véllé való hadat elkerülje: mind ezeken kívül egy fegyveres frégátot is ajándékozott néki, a' melly 20 ezer Piaftereket ér. — Angliától, néhány el fogott hajók terheiknek vizsgálta - adásokért 180 ezer Piaftereket kíván, olyan fenyegetődzés mellett, hogy ha Anglia ezen summát 4 hónapok alatt le nem fizeti, tehát hadat fog ellene izenni. — A' Frantzia Respublikától a' közönséges ajándékokon feljül, a' mellyeket 35 ezer Piafterekre lehet tenni, különösön még 200 ezeret kíván. — Hasonló felesleg való ajándékban kíván Swétziától 50 ezer, Dániától pedig 4 hónapok alatt 100 ezer Piaftereket, 's az utólsótól még egy akkora hajót is, a' melly leg alább 12 ezer Piafterekre betsültethették. — Az Algieri rabló hajók foglágába esett Portugallus hajókon, 3 száz tizenkét emberek vóltak. Ezeknek elbótsátatásokért felette sokat kíván az Algieri Fejedelemlen. Ezen rablóságok között van nevezetesen egy Portugallus Admirálnak is a' fia: ezt nem akarja ki adni 200 ezer Piaftereken alól. A' 312 fogjok között égynek, égynek váltságát leg alább lehet 2000 Piafterekre tenni: a' melly mind egy-

gyütt egy 624 ezer Piafterekből álló summa; pedig e' mellé leg alább lehet még külömbkülömb ajándékokban 20 ezeret számlálni. Az el fogatott Portugallus Frégát leg alább 50 ezer, és a' 7 kereskedő hajók leg alább 120 ezer Piaftereket érnek. — Végezetre azon 75, Génuai, Nápolyi, és másunnan való emberek váltságát is, a' kik minnyájan rabszolgaságra estek az Algieriekhez, tehetjük leg alább 187 ezer Piafterre. — Ezek szerint 6 hónapok alatt *egygy millió nyoltz száz tizenyoltz* ezer Piafterektől folytja meg ez a' Barbarus Fejedelem az Európai meg nevezett Státusokat. A' maga Afrikai szomszédjaitól is többet fel tsikórt egy milliónál.

Első Konzúl Bonaparte, a' múlt Aug. 15 = dikén érte el élete' 34 = dik esztendejének első napját. — Az ő ditséretére ezeket hordja elő egy Párisi író: — „

„Ha meg gondoljuk, hogy mi vólt Frantzia ország ez előtt 3 esztendőkkel, és mi most: lehetetlen hogy ne almélkodjunk annak az embernek tálentomáin, a' ki ily rövid idő alatt, az országlásnak módjába, a' rendet és egygyeséget, vizsgálta hozta, a' ki egy leg tekervényesebb hadakozást el tudott tsendesíteni, és a' ki, a' mi leg nagyobb, a' Francziákat magok magokkal, a' vallással, és az éggel, öfzfe békéltette, és magát ő felettek, mint valamelly óltalmazó lélek, fel emelte. Az Első Konzúlnak minden lépései, meg annyi pirongatózások az előtte vólt Direktorok ellen, és mint = egy e' képpen kiáltanak ellenek: *Néktek is így kellett vólna tselekednetek!* Ily sokat tehet égyetlenegy jó fejü és jó inouiatú ember, ha akar. Még az ellenségei is Bonaparténak bámulva állanak, és így izollanak: *Melly derék ember ez! melly igallágosok ennek minden tselekedetei!* „

Külfő dolgokra ügyelő Minifter Talleyrand ilyen szavakkal tudósította a' külfő udvaroknál lévő Frantzia Követekeket azon változásokról, a' mellyek a' Frantzia Konstitutióban tétettek: — „Minden Europai Hatalmasságoknak kedves lehetett az, hogy a' Frantzia Fő Magisztratuális méltóságok hóltig tartókká tétődtek, minthogy a' jelenvaló Országglás módjának meg erőssítettésére, és a' békesfégnék állandó lábura való állittatására, tsak ez vólt egygyetlen: egy eszköz, &c.“

Cahors és *Baumont* között egy valami 40 mértföldnyi ki terjedésű vidéken, igen ritka természeti történet adta magát az idén elő. Az égen egy szép tiszta láng szemléltetett valami 5 minutányi idő alatt dél utáni 2 óra tájban, a' mellyet egy nagy tsattanás követvén, a' Beaumonti völgyben lévő malom helyéből ki vetett és ölzize rontatott. Azt tartják, hogy földrendülés okozta vólna a' történetet, a' mellynek az ideji nagy hőség lett vólna az oka, a' melly rendkívül való hőség néhány hetektől fogva tart Frantzia országban is.

Páris városa a' Belső Minifter felvetése szerint eddig minden esztendőnként 5—6 millió Livrát költött arra, hogy ivóvize lehessen, még is nem kevés fogyatkozást szenvedett minden nyáron; most egy Konzularis végzés adattatott ki ugyan ezen Minifternek java lására, a' melly szerint az *Ourcq* nevű patak három esztendőknék lefolytok alatt bé fog Párisba vétettetni. Az errekivántató költségnék megszerezethetése végett, a' Párisba bé jövő borra vettetett nagyobb taxa. A' munkához a' jövő Sept. 23. dikán kezdenek hozzá.

Nagy Britannia.

Azon haragos szavakkal írott előadásra, a'

mellyel a' *Parisi Moniteur* (mint a' *M. Kurir* 250 és 251-ik lapján is olvastatott) a' Londoni *Ministeriális* rézen lévő Ujságírókat megintette, még eddig a' *Sun* nevű Londoni újság felelt leg mértékletesebb hangon.

„A' *Parisi Moniteur* (igy szól ez a' Londoni *Sun*) hosszúság előadást adott ki, mellyben hevesen ki kért a' Londoni újságok ellen, azért, hogy ezek igen nagy szabadsággal rosfalgatják azon dolgokat, a' mellyek Frantzia országban mostan naponként történnek. Mi (t. i. a' *Sun* írói), bár melly féltői légyünk is azon megbetsülhetetlen privilégiumnak, a' mellyel az Anglus nemzet ezen tekintetben dítsekedhetik: tsakugyan magunk is helybe nem hagyhatjuk azon módot, a' hogy némely iróink a' Frantzia országú újontani változásokról beszélttenek; és készek vagyunk megvallani, hogy a' *Moniteur* panaszai, némely tekintetben igazságosok volnának, ha ugyan ő egyszermind azt is nem erőltette volna, hogy a' *Parisi* tudva lévő *Septemberi* öldökléseknek, *Lyon* várossa' szereztsétlenségeinek, 's több más Frantzia városok szenvedéseiknek, a' mi régi *Ministereink* voltak légyen gerjesztő okaik. [Egy ilyen vádat meg táfolni, nekünk kötelességünk. Mi is azt tartjuk, a' mit a' *Moniteur*, hogy két ölsze békéltt nemzetekhez, az egymást engesztelő beszéd illik, a' mellyel élni mi mind annyiszor el sem is múltuk, valahányszor a' Frantzia országlólszékről szólnani alkalmatosságunk volt. Külömben meg nem maradhatunk égygyütt békelléges állapotban, hanemha az egyenellég és egymás engesztelése útján maradunk. Azonközben fájdalommal kéntelenítettünk meg jegyezni, hogy a' *Parisi Moniteur* íróját (nem ilyen indulat lelkesíti. Ő, mind a' régi mind mostani *Ministereinket*, érdemetlenül vádólja. Az Angliai Országlólszék, minden féle környülállások között

iszonyodik a' haramiáskodástól és az öldökléstől. Mi tellyességgel nem gondoljuk, hogy leg kissebb fundamentoma is volna azon dolgoknak, a' miket a' *Moviteur*, *Jersey* szigetéről és az Emigránsok-ról mondott Egyáltalában hamiss fundamentomon építi állatásait a' Párisi Konzuláris újság, midőn azt mondja, hogy a' Londoni *Times* nevű újság, a' Ministerek vigyazása alatt jön ki, 's hogy következésképpen az Anglus Ministerek előre mindent helybe hagynak, a' mi azon újságban ki jön. Nintsen ennél egy hamissabb feltétel. Ha ez igaz volna, a' mostani Ministereinknek mind azokat helybe kellene hagyniok, a' mikkel ez az újság az ő előttök volt Ministereket gyalárza, és a' mikkel naponként azon nagy emberellen (*Pitt* ellen) ki botsátkozik, a' milyen még soha, sem egy országban, sem egy század alatt nem volt (!), és a' kinek tálentomaival tsak, az ő maga önnön haszonkeresés nélkül való volta és magaviseletének hozzájárúlhatatlansága, merekezhetik össze. "

Némely Londoni újságok annyira mennek, hogy Bonapartét a' Frantzia nemzet ditsőffége és hatalma Tútorának (gondviselőjének) nevezvén, volta-képpen meg szollitják, és azon sohajtoznak, hogy: vajha Bonaparte a' *Vestminsteri* népitelőszerk libe terjesztvén panaszait, mutatná meg az ellene való vádaknak fundamentum nélkül való voltokat; mert elhitetheti magával bizonyoson, hogy ott egyenes igasságot fognának neki szolgáltatni. — Így ír a' mingyár említett *Times*, *Morning - Cronicle*, *Morning - Post*, és több más Londoni újságok. —

Ellenben találatnak közöttök olyanok is, a' kik a' napokban nem állották azt erőssíteni, hogy az Aug. 15-dikén volt nagy innepi audentian az Elő Konzúl nem mérészelt volna az

ott lévő Anglus Agens szemibe nézni. (A' főrangú Anglus Követ még nints Párisban).

Az a' *Moniteurben* ki jött tikkely, a' mellyre a' feljebb elő hozott *Sun*, igen mértékletesen felelt, olyan nagy felindulást okozott volt Londonban, hogy némelyek a' Bánkó béli obligátziók betsének akkori egyszeriben való nagy leszállását is, azon tikkelynek tulajdonították.

Kapitány *Barlow*, a' ki néhány hadi hajókkal az Algieri Fejedelem ellen Gibraltár alól ki evezett volt, már oda ismét vissza evezett, mi-nekutánna ígéretet tett néki a' Fejedelem, hogy minden kárunkat meg fogja fordítani, és magát ezután másként fogja viselni. — (Ezen ígéretéről a' nevezett Fejedelemnek, még másunnét semmit nem hallottunk). — A' Portugallusok néhány hadi hajókat küldöttek ki ellene. Mint értettük, a' Frantzia Első Konzúl is meg hívta a' Genuai országglószéket, hogy hajókat fegyverkeztesse, és készítsen ezen ragadozó Fejedelemnek meg zabolázására.

A' *Londoni* újságokban egy levél olvastatik, a' mellyet egy halálra ítéltetett Kóplár küldött Dublinból Londonba a' feleséginek, még pedig úgy intézvéen el küldésének idejét, hogy az akkor vegye ezen levelet, mikor ő a' világból már ki végeztetett. — A' levél foglalatja ez: — „Ajánlom köszöntésemet. Ha ezen soraim, jó egészségben találtnak, örvendek: én magam jól vagyok. Egyszer mind szükség tudtadra adnom, hogy engem tegnap fel akasztottak: bóldog halállal múltam ki, és az emberek sajnállottak. Légy jó emlékezettel felöllem, és mond meg gyermekeidnek is, hogy ők is emlékezzenem meg rollam. Ejj szerentsésen: én pedig maradok holtam' napjaig hűséges férjed.“

Pitt volt-ministerről azt írják, hogy minis-
tersége alatt annyira elmerült volt a 'Státus'
dolgaiba, hogy azok között a' magabázanak kör-
nyülállásairól csaknem egészen elfelejtkezett,
annyira, hogy most már *Hoolwod* nevű szép falusi
jészagát bocsátotta legyen 36 ezer font sterlinge-
kért áruba, hogy hitelezőit a' nyakáról eltaszit-
hassa.

Az Északi Amerikai Anglus tartományoknak
délre fekvő részeikben, igen veszedelmes öszsze-
esküvésbe elegyítették magokat a' Fekete rabzol-
gák. A' volt a' fel-tett tetteik; hogy a' Fejér
lakosokra rohanván, azokat mind megöldököl-
jék, és csak a' fiatal fejér népet hagyják meg a'
népesedés kedvéért életben, a' magos ifjaknak
akarván azokat feleségül adni. Legveszedelme-
sebb környülállások között voltak az Északi-Ká-
rolina béliek. Nagy szerentse csakugyan, hogy
még edejtskén kitudódhatott a' dolog, és az ösz-
sze esküdtek között már sokak el fogattattak és
megölettek. Hanem így is tettek, minekelötte
erőt vehettek volna a' Fejerek rajtok, lok káro-
kat. Egész falukat és városokat felgyújtottak
és felégettek. Kétségén kívül ezekhez is Sz.
Domingó szigetéről harapodzott által a' táma-
dásnak tüze.

Helvétziai Respublika.

Lutzernből, Augustus 17-dikén. Az Unter-
waldeni Kanton' határain számos katonaság gyü-
lekészett öszsze. Az emberek minden felé szala-
doznak felkelhető jávaikkal egygyütt széljel ezen
Kantonból. Külömbkülömb Helvétus vidékekről
mind több-több fegyveres nép gyűl erre felé
a' Gen. *Andermatt* vezérlése alatt. Egy más
Helvétus sereg a' Bernai Kanton és Unterwalden
között való vidékeket vette tételba. de a' hol az

Unterwaldeni lakosok az útakat keményen béválták, és a' hozzájuk való ferhetéft tsaknem lehetlenné tették. Itt reszketve várja minden a' jövendőt, a' melly minden előre való jelek szerént egy hazafiak között való szomorú háborút fog magával hozni.

Schwitzból, Aug. 16 = dikén. A' mi 3 Kantonaink, *Uri, Schwitz, és Unterwalden*, igen érzékeny hirdetéft botsátottak a' Helvétziai több Kantonokhoz, a' mellyből így következnek néhány periodusok. — „

„A' Szabadság vala a' mi legbetsesebb kíndiumunk; a' mi atyáink életjeken és véreken vásárolták azt. A' mi Szabadságunknak első fundálóji atyafiságoson nyujtottak kezeket a' ti atyáitoknak, őket a' magok szövetségébe fogadták, és így tsatáztak gyakran egybe vetett vállakkal atyokfiaink Szabadságokért és jussaikért; sok nemes vér ki omlott a' nyert Szabadságnak megtartathatásáért. Mint szabad nemzet, századoktól fogva élünk egygyütt megeledeffel pásztori életet, és senkit nem bántván, örömmel szemléltük szövetséges atyánkfiainak bóldog állapotjokat. A' Szabadság édes álmából az 1798 = dik esztendő serkentett fel kegyetlen módon bennünket; semmi erőszakot és mesterkedéft nem hagytak próbálatlan, hogy nyakunkat egy olyan új Konstituzionak járma alá hajthassák, a' melly semmi környülállásainkkal, mindenek felett pedig Szabadságunkkal, tellyességgel meg nem egyyezett. A' mi kitsiny pásztori népünk abban az időben hadat folytatott Galliának győzedelmeskedéshez szokott feregei ellen; nemes hazánknek sok vitéz fiai nemes halállal hóltanak meg; végre engedni kéntelenítettünk az erőnek. Hanem, a' szabad ember, lántzan is szabad maradott. Végezetre sok inségeink után, Szabadságunknak

sugárai, a' Lünevillei Kötés 11-ik tikkelyében kezdettének leg előbb újontan fényleni, a' hol visszsa adatott az a' jussa Helvétziának, hogy magoknak tettzése szerént való Konstitutiót állithassanak fel. Hanem, ezen reménségünket is nem soká semmivé tette a' részre = hajlás és sztemizálás; a' Landamman *Reding* törékedéseinek minden gyümöltsei elenyésztek; végezetre meg érkezett az Országglószék Bíztoffa Keller, a' ki minden tisztvifelőinket tettzése szerént le hányván, olyan Tanátsot állított fel közöttünk, a' milyent kedve tartotta. Hogy ne lázzasztanának fel az e' félék egy szabad nemzetet! Mind ezekhez képeft az Első Augusztus, t. i. a' Frantzia seregek töllünk való elmeneteleknek napja, vala végezetre az a' nevezetes nap, a' mellyen ezen 3 Kántonok, az ő törvényesen nyert, vitézül megtartott, és annak el vétettetődése ellen oly sokszor protestált szabadságát új lábra állította, 's tsendes gyűléseket tartván, magának hazafi előljárókat választott. Nékünk nintsen az a' jusunk, hogy más Kántonok eleibe törvényeket szabjunk: hanem illo, hogy azok is olyan igazságosok légyenek, hogy a' 3 leg régibb Kántonokra erőszakkal semmi olyan Konstitutiót, a' melly őket szerentsétlenné tenné, ne talzittsanak. Mi nem ellenségesen és nem atyafiságtalanul szakadtunk el a' több Kántonoktól: sőt azt ohajtjuk, hogy minyájokkal szövetséges barátságban élhessünk. Mi akár mi némü *Centrális* Országglószékhez hozzá tsatóljuk magunkat, a' melly a' mi szabadságunkért és jussainkért nekünk kezefféget ajánl, a' melly a' mi szent vallásunkat minden megtámogatás ellen bátorságba helybezteti, és réánk a' mi kibeszélhetetlen elízégényülésünkben új adót nem vét. Barátaink! Szomszédaink! Atyánkfiak! Szövetséges társaink! tehát ti is legyetek igazságosok; jó tzelezó pontról itéljétek meg tselekedeteinket. Hagyjátok meg a'

mi tündéffélgünket és szabadságunkat; ne szolgál-
 jatok eszközül a' Helvétziai szabadság elcsúszásai-
 nek. A' szabad embertől félni kell a' szabadsá-
 gért és hazájáért való viaskodásban. Ki beszél-
 hetetlen szomorúságot fogna nekünk okozni az,
 ha azt kellene meg érnünk, hogy atyánkfiai ellen-
 tsatázzunk, a' kiket szeretünk, és a' kiknek éppen
 annyi jót a' mennyit magunknak kívánunk. Ha-
 nem, ha a' szükség fogja kívánni, a' mi határo-
 zásunk: szabadon elni vagy meg halni."

Német Ország.

A' Német országi közönséges levelekben le-
 het olvasnimár most egész körülállásai szerént
 azon egygyezést, a' mellyet ezen esztendőben Má-
 jusnak 24-dikén, a' Pruszszus udvar nevében
 Marquis Luchezini, a' Frantzia Országglószék ne-
 vében pedig Gen. Beurnonville, a' Szövetséges
 Belgiumi vólt Helytartói Orániai Házra néz-
 ve, Párisban tökéletességre vittek. Nyoltz tzik-
 kelyei ezen egygyezésnek summáson ezeket fog-
 lalják magokba: —

1) A' Nassau = Oraniai = Dillenburgi = Dietzi
 Hertzeg, forma szerént le mond a' maga és örö-
 kössei nevekben a' mostani Batava Respublikát
 tévő Szövetséges Belgiumi Helytartói méltóság-
 ról, valamint szintén minden ezen méltóságból
 folyó jussairól, fizetéséről, és prérogatívairól, 's
 a' Respublika földjén és annak Koloniáiban lé-
 vő minden uradalmairól, 's tulajdonos jussai-
 ról. —

2) A' Hertzeg, ennek hites társa a' Hertzeg-
 né, és minden gyermekeik 's örökösseik, a' Bata-
 va Respublikában lévő állandó és esztendőnként
 való jövedelmeiket, a' szerént vegyék, mint má-
 sok mindenek, a' kiknek a' Respublika interestt
 fizet. —

3) Az 1 = ső tikkelyben emlittöddő lemondásaiért, először a' *Fuldai* Püspökség és Apáturság, másodszor a' *Corvey*, harmadszor a' *Baumgarteni* Apáturságok, a' hozzájuk tartozokkal, székularizáltatott állapotban, negyedszer *Dortmund*, *Ysni*, és *Buchhorn imperialis* városok, minden hozzájuk tartozókkal egygyütt, a' Hertzegi Háznak adattassanak, örökös jussal, és olyan feltétel alatt —

4) Szer, hogy a' fiu = ág által az alszony = ág mind ezeknek birásából ki szorittassék ugyan, hanem a' fiu = ágnak megszünésével, az alszony = ág a' férjfi = ágnak minden jussaiba bé lépjék. Abban az esetben pedig, hogyha a' Hertzegi Háznak mind két ágan lévő maradékai ki halvának, a' nevezett bírtokok és Státusok, minden fejedelmi jussaikkal egygyütt, a' Pruszsziai Királyi Házzra szálljanak. —

5) A' Pruszszus Király és az Első Konzúl a' Franczia Nemzet nevében, egymásnak, valamint szintén az Orániai Házzra nézve is, minden pótolásban jutott, általe engedett, vagy elfoglalt tartományokat, költsönösön gárántéroznak, az az, egymásnak azokért költsönös kezelleget ajánlanak. —

6) A' Pruszszus Király és az Orániai Hertzegi Ház, a' Batava Respublikát meg ismérik. —

7) Ezen Kötésnek költsönös megeröfítése és általtseréltetése után, a' Pruszszus Király és az Orániai Hertzeg, haladék nélkül el foglalhatják a' nekik jutott tartományokat és jorzágokat. —

8) Ezen Kötésnek mind két Fél helybehagyása által meg kell 40 napok alatt erőfittetni.

Költ Párisban, Május 24 = dikén, 1803 = ben.
 Marquis *Luhezini*.
 Generál *Beurnonville*.

Magyar Ország.

Budáról. — Eö Cs. Kir. Felsége, az Esztergomi Püspöki megyéhez tartozó *Moyki* apátur-ságot, Esztergomi Kanonok 's egyizersmind a' Pisoni Érseki Szeminariumbéli Rektor Nagy - Selmetzi *Kaszeniczky Adám* úrnak adni, kegyelmesen méltóztatott. —

„A' *Rátzkévi* nevü szigeten nem meltsze in-nét Augustus 25: dikén tűz támadván, 300 há-zak lettek hamuvá.

Eszterházy Miklós eö Hertzegsége, az eddig *Gyulai Sámuel* nevet viselt Regementnek mos-tani tulajdonosla, ezen Regementnek által véte-lére, Aug. 24: dikére viradó éjjel Pestre érkez-vén, az nap dél előtt az egész tiszti kar által il-lendő képpen tiszteltetett. Erve felé az egész Regement exertzírozott eö Hertzegsége előtt: 's bé seletülvén, igen szépen meg világosított az egész kaszárma. Szép pácipákat vállogattott ki eö Hertzegsége tulajdon istállójából, és ho-zattatott ide, külömbkülömb helyekre való be-tses ajándékokat tévén azokkal.

Posonból Augustus 31: dik napján. — Szomoru nyomát hagyta itt a' múlt szomba-ton egy tsak az első tekintettel könnyen keresz-tül haladni látszó zivatar. A' Duna partjan 6 emberek dólgoztak egyhajón, a' kik közzé a' menkö le - esvén, egy szerentsétlen harnépnek attyát meg ölte, hármatsak megfzédített, a' más ketiöt tellyességgel nem illette.

* *

Titt. *Illéfy Ferencz* Ur érdemes hazánkfia, a' törvényes tudományoknak, Pesti Királyi Fő Oskolában való el végzése után, a' Commercialis

lis és Cambialis Tudományoknak tanulása végett ide Bécsbe fel jövén, hat hólnapok elforgása alatt, azokat olly szorgalmatosan tanulta és folytatta, hogy a' múlt Auguftus 27 ik napján, az ide való akadémiái rendelések szerént, examenre bocfáttatván, a' nevezett tudományokban való esmeretének a' leg jelesebb példáit mutatta, a' mint a' következő bizonylág levél elegendőképpen bizonyította.

Ich Endesgefertigter beftätige hiemit, daß Herr *Franz v. Illéfy* meinen Vorlesungen aus dem Handlungs- und Wechselrechte mit besonderm Fleisse beygewohnt, und bey der jährlichen Prüfung solche Beweise seiner Verwendung gegeben habe, daß er unter die Schüler der ersten Classe mit Vorzug gesetzt zu werden verdiente. Die Sitten waren den akademischen Gesetzen angemessen. — Gegeben Wien den 27ten August 1802. — Sonnleithner Professor Publ. Juris Cambialis et Mercium in Univerſitate Vindobonensi.

* *

Aradon, Auguftus 15. ikén. A' mezei Gazdaságban támasztott kérdésekhez melleſleg hozzá ſzólni kívánván — a' házi. *Pathányok*, vagy is, *Potzkok*, *Egerek*, *Vakondokok*, némünémű elveſztésekre következő tapasztalásaimat a' *Magyar Közönség* előtt fel fedezem: A' mezőkben találtató illyetén földi-ártalmak elidegenítésére — az ő lakásoknak tágos, térséges vidékjeik miatt — nehéz egyátallyában hozzá vetni, vagy kiveſztéseket elközleni — mivel a' hazainkban tapasztaltatik, hogy a' hol ezen boszszankodást indító éjjeli késértetek járnak, ott bizonyára eledeleknek is kell lenni, mellynek ſünetével, 's héjjánosságában, vagy magoktól elvesznek, vagy eltávoznak, annyira, hogy ſzemekkel láttyuk,

midőn a' kissebb folyó vizeket is a' patkányok által úszják, és az egerek is ha megízorúlnak; következendőképpen a' terméketlen esztendőben megkevesednek; vagy az idő nedves, esős, havas járása, vagy táplálások szűke miatt. De az ilyes házi alkalmatlanságokat valamennyire még is el lehet üzni, vagy számokat kevésíteni — A' mint a' Mezei Gazdaság utólsobb tudósításaiban irattatik: hogy Bögrékkel, Csurokkal, Fazakakkal (mellyekbe félig viz tételten) lehet az egereket, és a' patkányokat is meg fogdosni — de úgy — (a' mint én szoktam tenni nagy vigyázással.)

1. Hogy a' Fazék szája eleibe lebillenő eszköz, millyennel a' gyerekek a' tökben a' *tzinkét* fogják, helyheztetek, hogy a' fazék fülén felálló ajtótska annak szájára le essen 's bezáródjon; minthogy, a' mint mondám az egér a' vízben is tud járni, és abból ki úszni — kiszabadúlni — és ezen fazakat, melly nagyobotska, 3 — 4 itzésnél; az egerek járására, az almáriomhoz, ágyhoz, buza, 's más gabona - kasokhoz kötözöm úgy annyira, hogy napjában 20 — at is fogok; jó volna ezen vizet talán, meg is *piskóltzozni* — azon esetre, ha a' fazékból az egerek magokat az ajtón kirágnák is, elvesznének? Vagy talán ártalmas, mert más eledeleinket megmálsznák, 's ez kárunkra volna? kérdéft szenved.

2. A' házi patkányok ellen pedig, egy nagyobb Dézsát, Csebret félig vízzel megtölttven, és arra is, lebillenő ajtót tölgy fábol nehézségére nézve készítvén, véle a' kamarámban, pintzém-ben naponként 10 — 15 - töt fogok; de mindig más fris vizet töltök belé, és a' petzöre, vagy is a' billegő fára egy kis pergelt szalonna bőrt téztek, mellynek szagára a' potzok eljödögél, 's meg fogódik. Ezek ellen más probát is tettem, úgymint: a) Egy patkánt az arra készített ládá-

val elevenen meg fogván, a' fél szemét kisütöttem, és nyakára kis csörgőt kötven, a' lyukába vizsza eresztettem. b) Ketske, vagy Juh szarvat, vagy más dög tsontot megpergeltetven, a' potzok tsapásaira, és lyukaiba tettem. c) Kriftály üveget mézes - pogátsában kevervén ide, 's tova elhántam, a' midön azon üveget megtörve öszvegyürtam, és kis darabokra szaggattam volna. d) lyukaikba ött, hat akó vizet hordattam. — Mind ezek után, ámbár gabonám az idén is, középszerűn az őszi - vetésről termett, még is a' patkányok aztat nem ostromolják, talán 'ök is a' jövő szük, téltől félnek!

3. A' *Vakondokokról*, egy helyes tapasztalásomban, mindeneket bizonyossá tehetek, hogy azaz azokat kivesszik, kivált a' házi kertekből — javaslom is eztet, nevezetesen minden kertészkedő gazdának.

A' *Napraforgó* — deákul, *Heliotus* — nevü kőrös fü — (talán minden Magyar előtt ismértetes — azért nem is írom le aztat) a' hol terem, vagy vettetik, ott a' *Vakondok* nem túr; szereztem ennek magvából 4 — 5 itzényit, és minden veteményes - ágyom szegleteire egy - egy szemet ültetvén, és arra gondot viselvén, a' vakondok azon a' tájon soha sem áfott, még ott vólt vetve télen, nyáron; sőt mint a' *tsitsoka* meg gyökeresedvén, majd ki irthatatlanul nő és gyarapodik. — Ezt a' nagyobb kertekben is jó volna elhínteni, sőt a' mezőn, és szántóföldökön is — mivel a' magvából, ezen hasznán kívül, jó zsiros olaj üttettetik; melly métekre, és enni is jó.

„Peretsenyi Nagy László.